

דבר י שרי"ח

ממרן שר התורה הגר"ח קניבסקי שליט"א

פשט על התורה

פ"ד. ז, ח. בפ' שמיני כתיב גמל שפן ארנבת חזיר וכאן הסדר גמל ארנבת שפן חזיר, ואפשר ע"פ המדרש ס"פ שמיני שזה מכוון כנגד ד' מלכיות גמל הוא בבל ושפן פרס וארנבת יון וחזיר אדום (ע"ש טעם על כל א' למה נקרא כן) ואמרו שם משה נתן שלשתן בפסוק א' והרביעית בפסוק אחר (פי' במשנה תורה) ר' יוחנן אמר מפני ששקולה כשלשתן ור"ל אמר יתירה משלשתן ע"ש וא"כ הפסוק כאן במשנה תורה לא בא לספר מהסדר שמלכו רק מכחם וגבורתם ולומר שהאחרונה שקולה כשלשתן או יתירה מהן ולהכי חשיב להו על סדר כחן וחזקן והנה מלכות בבל הי' ע' שנה ואח"כ בטלה ומלכות יון ק"ג שנה כמ"ש בע"ז ט' א' ומלכות פרס נמשך מלכותה עד דאתי משיח כמ"ש בריש ע"ז ומלכות אדום כנגד כולן ולהכי חשיב להו כאן כסדר הזה.

(טעמא דקרא)

בדיני סעודה וברכות

נסתפק רבינו שליט"א באכל מזונות ואורז, שברכת מעין ג' על המזונות פוטרת את האורז, מהו כשלא היה בדעתו בעת ברכת מעין ג' על האורז, אם יצא יד"ח, ואמנם בב' מיני פירות ממין שבעה יצא בכה"ג כי שניהם שוים, אבל כאן שאורז ברכתו בורא נפשות ורק דינא הוא שבאוכל מזונות פוטר גם את האורז, אולי בכה"ג לא יצא?

והעירו לרבינו כי יש שדנו כבר בזה, ויש שהוכיח ממה שברכת בפה"א פוטרת את העץ, אבל כיון שזה רק בדיעבד, אם היה סתמא אינו פוטר. ואמר רבינו שאין לו הכרעה בזה, כי אפשר דאינו דומה לשם, דיתכן שבאורז הוא בדיעבד רק כשאכל אורז בלבד, אבל אם אכל מזונות אפשר שהוא לכתחילה, לכן אין הדבר ברור, וצ"ע.

אורח סומך על דעת בעל הבית

אמר רבינו שליט"א שבאה לפניו שאלה, הרי הדין (א"ח ס' קע"ט ס"ב) באורח שאף שלא חשב על מאכל מסויים שיאכל עוד או על מין אחר שהובא אח"כ, אינו צריך לברך שוב כי סומך על דעת בעה"ב, מהו כשהבעה"ב עצמו לא היה זאת בדעתו, רק אח"כ הביאו לו המאכל, אם גם אז א"צ האורח לברך, כי בשעה שהאורח בריך לא היה עדיין המין הזה, ואמר בזה רבינו שאדעתא דבעה"ב היינו שיש לו דעת על הכל, ומה לי אם יביאו אח"כ או שיש לו עתה.

נוסח הברכה באוכל פירות ארץ ישראל וחול

שמעתי מרבינו שליט"א: שאלתי מאבי זצ"ל, איך הדין באכל פירות ארץ ישראל וחול, איזה נוסח יאמר בחתימת ברכת מעין ג', וסבור הייתי לומר "פירות", אך אבא ז"ל אמר "ועל פירותיה", משום שבכלל מאתיים מנה, שממילא משבח שיש פירות כאלו בעולם. ושוב שמעתי שגם מו"ח שליט"א פסק כן.

ראיתי שאבא זצ"ל אכל מזונות ושתה קצת יין פחות מרביעית, ואמר גם "על הגפן", ושאלתי אם ס"ל שגם קצת מצטרף, ואמר לי שיש פלוגתא אם סגי לגפן בכזית וי"א שכזית שיעורו קטן מאד, וכיון שהיה מן היין כזית לפי השיעור הקטן וכתב המ"ב שספיקות יש להכליל בברכה, לכן אמרתי גם על הגפן.

"אין על זה חזקה"

סיפר רבינו: בלמדי בפ"ת שאלתי לרב אחד באכל פת בבין השמשות של ראש חודש, דינו מהו לענין הזכרת יעלה ויבוא בברכת המזון, וענה: בליל ר"ח אין אומרים, ובמוצאי ר"ח אומרים - בנימוק שיש חזקה דמעיקרא. כשאמרתי זאת לחז"א אמר: ער איז ניט גירעכט [הוא אינו צודק], אין על זה חזקה! (ועי' "שונה הלכות" ס' שמ"ב ס"ה).

האוכל בשוק

ש. האוכל בשוק, דומה לכלב וי"א פסול לעדות (קדושין מ', ב'), מהו האוכל בעת נסיעה באוטובוס?

ת. איני יודע אם זה אוכל בשוק, אבל בן תורה אינו צריך לנהוג כך. למי שאינו בן תורה העניין יותר קל.

ש. נוסע מחוץ לעיר לכולל, ומרויח זמן שאוכל ארוחת בוקר בטנדר?

ת. אם כל הטנדר יש בו אברכים כמוהו, יש להקל.

(דרך שיחה)

גליון זה יוצא לע"נ
מרון רבנו יואל
בן רבי הנניח יו"ט ליפא
מייטלבוים זצוק"ל
אבדק"ק דסאטמאר
גאב"ד ירושלים תוכב"א
נלב"ע כ"ו אב

דבר העורך

השבוע ציינו בעם ישראל את יום השנה הכ"ט להסתלקותו לשמי מרומים של מרן רשכבה"ג הסטייפלר בעל הקהילות יעקב ז"ע אביו של רבינו שיבלחט"א.

מן הראוי להביא כאן מעשה נורא שיש בו חיזוק גדול בפרט בתקופה קשה כזו העוברת על עם ישראל אשר יושב בציון המתמודד עם הגזרות הקשות אשר שונאי ישראל גוזרים עליו במשך השנה האחרונה, ונראה עד לאלו דרגות מגיע הלומד תורה לשמה ועד כמה הוא מצליח להתנתק מכבלי העולם הגשמי הסובבים אותו ולהתקדש ולהטהר כשמן זית זך, נוכל ללמוד מן המסופר אודות הסטייפלר זצ"ל בספר 'תולדות יעקב'.

תקופת הצנע בארץ ישראל הביאה את כלל האוכלוסיה לידי מצוקה של ממש. תורים ארוכים נמתחו מפתחי מקומות חלוקת המזון, וכרטיסי מזון יקרים מפז נשמרו בתשומת לב.

עוד משעות הבוקר המוקדמות עמדו האנשים, כדי להבטיח שקצבת הלחם שלהם לא תגמר עד שיגיע תורם, ולא היה אדם, כמעט, שלא הקדיש לענין זה מאמץ כלשהו.

כמעט - אמרנו, משום שהסטייפלר שונה היה. "בזמן שאעמוד בתור לקבל לחם", הרהר, "אפשר ללמוד עוד כמה דפי גמרא". ישב, איפוא, ולמד עוד כמה דפי גמרא, ועוד כמה דפי גמרא, ועוד כמה... והלחם - מה יהיה עליו? הלא מובטח הוא ש"כל המקבל עליו עול תורה מעבירין ממנו עול מלכות ועול דרך ארץ" (אבות ג, ה), ואכן אשה כשרה אחת נטלה על עצמה את המשימה להביא לו לבית המדרש את מנת מאכלו.

היא היתה מניחה - ומרן היה נוטל ואוכל, מבלי לבזבז על ענין זה אפילו דקה אחת מזמנו העמוס.

באחד הימים נכנס לבית המדרש הגר"א יפהן זצ"ל, והנה הוא מבחין שמנת האוכל של הסטייפלר עודה עומדת על ספסל בית המדרש בשלמותה.

"מדוע לא אכל היום הרב?", תהה. השיב לו הסטייפלר: "דוקא כן אכלתי, ואף שבעתי וברכתי ברכת המזון".

אך הגר"א תמה: "הלא המנה נמצאת כאן, על הספסל!". השתומם הסטייפלר לשמע הדברים, ולאחר שנבדק הענין התברר, כי מתקרת בית המדרש נפלה חתיכת טיח, והסטייפלר אכל אותה תוך כדי הלמוד מבלי להרגיש בשינוי, ואפילו ברך עליה ברכת המזון, משום שבטוח היה שאין זו אלא פת שחרית הקבועה שלו... (ומתוך האור)

יהי רצון שיהא מליץ יושר
על כל כלל ישראל, ויהיה חיזוק זה
לעילוי נשמתו הטהורה.

בברכת עטת שיש
יחזק יחזק

קרבה שנת השבע - הודעה 2

כפי שפירסמנו שבוע שעבר, החל מהשבועות הבאים, בכל שבוע נביא בעז"ה כמה דינים מעשיים הנוגעים להלכות ועניני שביעית מפסקי רבינו מרן הגר"ח שליט"א. וב"ה מאות התגובות הנלהבות מהקוראים שיחי', העידו כי הדבר נחוץ מאוד.

בתחילת שבוע זה, הגיע לבית מרן שליט"א חקלאי עובד אדמה, ובידו שקית מלאה ב... עגבניות. התברר, כי על פי בקשת מרן שליט"א וקרן השביעית, הוא החל לשמור שביעית כדין בלי פשרות והיתרי מכירה, וכעת בא לבשר למרן שליט"א שכבר התקיים בו בחוש ציווי התורה "וציותי את ברכת" והעגבניות שבחממה, וכן תפוחי אדמה צמחו פי 4 מהרגיל !!! מראה העגבניות דמה יותר לאבטיח קטן... מרן שליט"א התרגש ואמר, הנה זוכים לראות בחוש גם בדור זה את ברכת התורה למי ששובת כדין. גם למחרת היה מרן מרוגש וסיפר לבני ביתו שוב את המעשה ואמר שרואים מכאן בחוש את ברכת התורה שלא כדרך הטבע הרגיל.

ועל פי הוראת מרן שליט"א, נתחיל להביא תחילה **מהספר החדש "שיח השמיטה"**, את ההלכות הנוגעות לחיי היום יום לכל אחד, כגון במה נוהג קדושת שביעית ודיני זהירות בפירות שביעית, בשפה קלה וברורה ובשלב מאוחר יותר נביא את ההלכות השייכות לעובדי האדמה, וגינות שבחצר ועציצים בשמיטה. יהיה רצון שלא יצא תקלה מתחת ידינו.

שיעורו של רבינו שליט"א

שמסר בבית הכנסת "לדרמן" ביום ג' כ"ג מנחם אב ה'תשע"ד

במלאת כ"ט שנים להסתלקותו של אביו הגדול מרן הסטייפלר בעל הקהילות יעקב זי"ע בענין: "בהא דלא גזרו ספיחין בשדה הכרם"

פסק הרמב"ם בפ"ד משמיטה ויובל דבארבע שדות לא גזרו ספיחין, ואחד מהם הוא "שדה כרם", והטעם דלא גזרו בזה שאין אדם אוסר כרמו ולכן אין חשוד לזרוע בשביעית בכרם ולהכי לא גזרו על ספיחים, והקשו החזו"א והמקדש דוד הא הרמב"ם פסק בפ"ה מכלאים ה"ח הזורע כרמו בשביעית אינו נאסר שאין אדם אוסר דבר שאינו שלו, וראיתי לאאמור"ר זללה"ה בקה"י שתירץ דאצל הזורע נאסר, והביא רא' ממש"כ הרמב"ם פ"ה מכלאים ה"ט הרואה כלאים בכרם חברו וקיימן הר"ז הרואה אסור בהנאתן וכל אדם מותרים בהם ע"ש.

אך יש לעיין שהרי איסור ספיחין הוא משום שחששו חז"ל לבעלי עבירה שיזרעו בשביעית ויאמרו מאליהן עלו, הרי שאין חושש לאיסור זריעה בשביעית, א"כ גם לענין כלאים לא יחוש ויאמר מאליהן עלו ומותרין, וי"ל דלענין זריעה בשביעית אינו חושש שהרי אין נאסר באכילה אבל לענין כלאי הכרם שנאסר באכילה (אף שאינו אלא קנס מדרבנן) מתיירא לאכול דבר האסור, ועי"ל דלענין שביעית שגם אם יוודע שזרע לא יאסרו לו באכילה אינו חושש ולכן הוצרכו חכמים לאסור ספיחין, אבל לענין כלאים חושש שאם יוודע שזרע יאסרוהו לו באכילה, מיהו לדעת הראב"ד פ"ד משמיטה ויובל ה"ט שכל שנזרע בשביעית אסור באכילה בלא איסור ספיחין אי אפשר לומר כן דבלא"ה יאסרוהו אם יוודע שזרעו.

ובעיקר קושית החזו"א והמקדש דוד אמאי לא אסרו ספיחין בשדה כרם והלא הזורע כרמו בשביעית אינו נאסר, לכאו' י"ל דהאיש חושש שישארו הזרעים עד אחר שביעית ואז כבר אין הכרם הפקר ואז יאסר הכרם אם לא יאכלם מיד, דכיוון דניחא ליה מיד נאסר, ולכן אין הדרך לזרוע שם, והיינו שיאסרו הענבים שעדיין לא חנטו, אבל אם חנטו הרי אזלי' בתר חנטה והם הפקר אף אחר שביעית כמש"כ בחזו"א סי' ג' סקל"ג.

לקבלת הגליון ניתן לשלוח בקשה במייל: 0573145900@okmail.co.il או בפקס: 077-2092005

נשמח לקבל הערות והארות וכן עובדות ושר"ת מרבינו

להנצחות ולתרומות: 057-3145900 כתובת: רבי יהודה הנשיא 52 בני ברק